

გონივრული ინვესტირების პრინციპები პრაქტიკაში

ქეთი გუჯარაიძე
მწვანე ალტერნატივა

27 ნოემბერი, 2015

- 2014 წლის აპრილში, გამოქვეყნდა მსოფლიო ბანკისა და UNCTAD-ის (United Nations Conference on Trade and Development) ერთობლივი კვლევა, სადაც გაანალიზებულია ფართომასშტაბიანი სასოფლო-სამეურნეო საინვესტიციო პროექტების განხორციელების პრაქტიკული შედეგები.
- 2012-2013 წლებში, კვლევისათვის შესწავლილ იქნა აფრიკისა და სამხრეთ აზიის **13 ქვეყანაში** განხორციელებული **39** მსხვილმასშტაბიანი, განვითარებული („მომწიფებული“) სასოფლო-სამეურნეო საინვესტიციო პროექტი
- მიზანი - დადგენილიყო მსხვილმასშტაბიანი სასოფლო-სამეურნეო საინვესტიციო პროექტების დადებითი და უარყოფითი ზეგავლენის ხასიათი

კვლევის შედეგები:

- 1. ინვესტირების საწყისი ეტაპები**
- 2. ინვესტიციების ფინანსური და ოპერაციული ეფექტურობა**
- 3. ინვესტიციათა სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები**
- 4. მიწაზე უფლებები და მასზე ხელმისაწვდომობა**
- 5. გარემოზე ზეგავლენა**

1. ინვესტირების საწყისი ეტაპები

ადგილობრივ თემებთან კონსულტაცია და დიალოგი (1)

- მიწის სწრაფად შეძენის სურვილის გამო, კონსულტაციის პროცესის შეკვეცამ, გრძელვადიანი უარყოფითი ზეგავლენა იქონია როგორც ბიზნესზე, ისე ადგილობრივ თემებზე.
- დაინტერესებულ პირებთან კონსულტაციები უფრო ეფექტური მაშინ იყო, როდესაც კონსულტაციის პროცესს ინვესტორები უძღვებოდნენ, და არ იყო მთლიანად დელეგირებული მესამე მხარეზე
- სახიფათო მდგომარეობა იქმნებოდა, როდესაც კონსულტაციების პროცესი მთლიანად მასპინძელი ქვეყნის მთავრობის ხელში იყო
- ინვესტორთა შეცდომა - ინვესტორები მხოლოდ იმ ადამიანებთან მართავდნენ კონსულტაციებს, რომელთა განსახლება იგეგმებოდა, ან რომელთაც კანონიერი უფლება ჰქონდათ მიწაზე

ადგილობრივ თემებთან კონსულტაცია და დიალოგი (2) - ეფექტურობის ფაქტორები

- პროცესის დაწყებისას დაშვებულია იმის შესაძლებლობა, რომ მთელი საპროექტო მიწა უკვე გამოიყენება სხვადასხვა მიზნით; ან აქვს სულიერი მნიშვნელობა ადამიანთა გარკვეული ჯგუფისთვის.
- პროცესი ინვესტორსა და ადგილობრივ მოსახლეობას (და მათ წარმომადგენლებს) შორის შეთანხმების დადებით დასრულდა
- არსებობს სადავო საკითხების განხილვისა და მოგვარების მექანიზმი (საუკეთესო მაგალითები - კომიტეტები)

საინვესტიციო პროექტის ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზეგავლენის შეფასება

- **უმეტესობამ ჩაატარა** ბსგ ზმ კვლევები მასპინძელი ქვეყნის ან ან რაიმე მასერტიფიცირებული ორგანოს მოთხოვნით, მაგრამ ხშირად, **მხოლოდ ფორმალურად** - რათა შესაძლებელი ყოფილიყო საქმიანობის დაწყება; ამ შეფასებებს მათ **საქმიანობაზე ზეგავლენა არ მოუხდენია**.
- შეფასების ანგარიშებში მოცემული **ვალდებულებები პრაქტიკაში არ სრულდებოდა** (რაც, ხშირად, თავად ინვესტორისთვის სრულდებოდა ცუდად)
- 39 პროექტიდან **8 შემთხვევაში**, ბსგ ზმ კვლევა ინვესტორის ნაცვლად, **შეფასება მთავრობამ, მიწის საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებმა ან თავდაპირველმა ინვესტორებმა ჩაატარეს** (შეფასებები არარეალისტური, ზედმეტად ოპტიმისტური იყო).

გამჭვირვალობა და ინფორმაციის საჯაროობა

- სასოფლო-სამეურნეო ინვესტიციებთან დაკავშირებული საჯარო **ინფორმაცია არასაკმარისია**; ხშირად, **არაფერია ცნობილი, დასახელების გარდა**
- განსაკუთრებით მწირია ინფორმაცია **მიწის შეძენის პირობებისა და პროცესის**, ასევე, უცხოური ინვესტიციის მოზიდვისთვის **ხელშემწყობი პირობების ხასიათის** და სხვა დეტალების შესახებ
- ზოგჯერ ინფორმაცია განთავსებულია სპეციალურ ვებ-გვერდებზე, მაგრამ ინფორმაცია **არასრული და მოძველებულია**
- უმეტეს შემთხვევაში, **ინვესტორები გაურბიან უფრო მეტ გამჭვირვალობას** იმის შიშით, რომ ინფორმაციას თავად ინვესტორის/პროექტის წინააღმდეგ გამოიყენებენ
- ძალზე **მწირი იყო ფინანსურ ასპექტებთან და ოპერირებასთან დაკავშირებული ინფორმაცია**, ეს განსაკუთრებით ეხებოდა გადახდილ გადასახადებს

საინვესტიციო პროექტების წინასწარი გაცხრილვა (1)

- ხშირად „სკრინინგი“ ზედაპირულ ხასიათს ატარებდა და პოტენციურ ინვესტორთა მიერ ბიზნეს-გეგმების წარდგენით შემოიფარგლებოდა
- იქ, სადაც შერჩევის პროცესი, პრაქტიკულად, დაურეგულირებელი იყო, ამჟამად, მთავრობები ცდილობენ გადახედონ მიწის გასხვისების პროცესს, ვინაიდან, როგორც აღმოჩნდა, ინვესტორები ვერ ასრულებენ ხელშეკრულებებით ნაკისრ ვალდებულებებს
- მასპინძელი ქვეყნების მთავრობები ითხოვენ დახმარებას საპროექტო წინადადებების შერჩევისას

საინვესტიციო პროექტების წინასწარი გაცხრილვა (2)

- რეკომენდაცია

სოფლის მეურნეობის სექტორში საინვესტიციო პროექტის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, მთავრობებმა უნდა შეაფასონ, სულ მცირე, შემდეგი ასპექტები:

- ინვესტორის ფინანსური შესაძლებლობები
- ინვესტორის გამოცდილება სოფლის მეურნეობის სფეროში და ტექნიკური ექსპერტიზა
- ინვესტორის ადგილობრივ თემებთან ურთიერთობის გამოცდილება და უნარი
- რამდენად შეესაბამება ბიზნეს-გეგმა ადგილობრივ და ეროვნულ დონეზე დადგენილ მიზნებს და რამდენად შეუძლია პროექტს შეიტანოს წვლილი ამ მიზნების მიღწევაში

საინვესტიციო პროექტების მონიტორინგი (1)

- ინვესტიციების მონიტორინგი, ხშირად შეზღუდული იყო და ძირითად ორიენტირებული იყო პროდუქტიულობის მონიტორინგზე
- კარგი ურთიერთობა ინვესტორსა და ხელისუფლების ორგანოებს შორის არ არის სისტემური და დეტალური მონიტორინგის ნაწილი
- იშვიათია პროექტების სოციალურ-ეკონომიკურ შედეგების და გარემოზე ზეგავლენის მონიტორინგი

საინვესტიციო პროექტების მონიტორინგი (2)

- მთავრობები ძალზე იშვიათად აქვეყნებენ პროექტების მონიტორინგის შედეგებს
- ზოგ ქვეყანაში საინვესტიციო პროექტები იმდენად სწრაფად განვითარდა, რომ მთავრობები ვეღარ ახერხებდნენ მათ რეალურ შეფასებას და მონიტორინგს.
- რეკომენდაცია: საინვესტიციო პროექტების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებისას, ქვეყნები უნდა დაფიქრდნენ, აქვთ თუ არა საკმარისი ადამიანური რესურსი და ექსპერტიზა იმისათვის, რომ სრულფასოვნად შეარჩიონ პროექტების და შემდეგ ჩაატარონ სრულფასოვანი მონიტორინგი

2. ინვესტიციების ფინანსური და ოპერაციული ეფექტურობა

- გამოკვლევულთა 45%-ი ჩამორჩება გეგმას ან დაგეგმილ წარმადობას ვერ აღწევს;
- შესწავლილი პროექტების 55%-ი წამგებიანი იყო.
- მიუხედავად ამისა, ინვესტორთა დაახლოებით 1/3 მაინც გეგმავდა დამატებით მიწის შეძენას (ყიდვას, იჯარით ან კონცესიით აღებას);
- სამი საინვესტიციო პროექტის მდგომარეობა იმდენად მძიმე იყო, რომ ინვესტორები მიწის/პროექტის მიტოვებას აპირებდნენ.

დამაბრკოლებელ ფაქტორებს შორის სახელდება:

- უცხოელთა მიერ სოფლის მეურნეობაში ინვესტირების მარეგულირებელი პოლიტიკისა და კანონმდებლობის **ბუნდოვანება, გაუმჭვირვალობა და არათანმიმდევრულობა**, მათ შორის, ისეთ საკითხებზე, როგორცაა მიწის შესყიდვა ან იჯარით აღება.
- **მიწის ინვენტარიზაციისა და რეგისტრაციის პროგრამების** არასრულყოფილება
- **მთავრობებმა ინვესტორები მოატყუეს**, მისცეს უფლებებით დატვირთული მიწა და დავების მოგვარებაში არ ჩაერივნენ
- **ფინანსების ნაკლებობა**: მიწის ყიდვა იოლია, მაგრამ ფუნქციონირების დაწყება - ძნელი.
- ზოგმა, უპასუხისმგებლოდ, **იაფად შეძენელი მიწა სესხის უზრუნველსაყოფად გამოიყენა**

გაკვეთილები

- ყველა პრობლემური საკითხის **პროგნოზირება და თავიდან აცილება შესაძლებელი იყო** პროექტების დაგეგმვის ადრეულ სტადიაზე --- **თუ შესაფერისად ჩატარდებოდა** წინასწარი ტექნიკურ-ეკონომიკური, სოციალური და გარემოსდაცვითი კვლევები, ასევე, საზოგადოებასთან და სხვა მხარეებთან **კონსულტაციები**.
- როგორც წესი, პროექტი უცვლელად, ერთ დღეში არ ხდება წარუმატებელი - ამიტომ **მნიშვნელოვანია მონიტორინგი**
- დადგინდა ტენდენცია - **მცირე ინვესტიციები უფრო წარმატებულია, ვიდრე მსხვილმასშტაბიანი**. 1 000 ჰექტარზე ნაკლები ფართობის მქონე პროექტების 70% უკვე მომგებიანი იყო და ამ მასშტაბის პროექტების მხოლოდ 10% ჩამორჩებოდა დაგეგმილ გრაფიკს. 50 000 ჰექტარზე მეტი ფართობის მქონე საინვესტიციო პროექტების მხოლოდ 1/3 იყო მომგებიანი, 2/3 კი, ჩამორჩებოდა გრაფიკს.

3. ინვესტიციათა სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები

დასაქმება (1)

- დადებით შედეგებს შორის, ყველაზე ხშირად, დასაქმება სახელდება
- სამუშაო ადგილები შეიქმნა **ცენტრიდან დაშორებულ ტერიტორიებზე**, სადაც მანამდე ოფიციალურად დასაქმების შესაძლებლობები არ არსებობდა.
- შესწავლილი 39 საინვესტიციო პროექტის შედეგად, უშუალოდ პროექტებში, 39 000 ადამიანი დასაქმდა; შექმნილი სამუშაო ადგილებიდან, დაახლოებით **ნახევარი იყო მუდმივი, ნახევარი კი, დროებითი ან სეზონური, ასევე დღიური.**

დასაქმება (2)

- უმრავლეს შემთხვევაში, პროექტებში დასაქმებულები იღებდნენ უფრო მეტ ანაზღაურებას, ვიდრე, ზოგადად, ხელმისაწვდომი იყო კონკრეტულ არეალში.
- იყო შემთხვევები, როდესაც ანაზღაურება ბევრად ჩამოუვარდებოდა საარსებო მინიმუმს.
- დროებით და დღიურად დასაქმებულთა სახელშეკრულებო პირობები უფრო სუსტი იყო, ვიდრე ხანგრძლივადიანი ხელშეკრულებით დასაქმებულთა პირობები.
- რიგ შემთხვევაში, ხელშეკრულებები საერთოდ არ იღებოდა.
- არაადეკვატური ანაზღაურება და სამუშაო პირობები ადგილობრივ თემების უკმაყოფილებას იწვევდა, რაც ძაბავდა ურთიერთობას.

დასაქმება (3)

- დასაქმებულთა შორის მიგრანტების წილი დაბალია; სულ, ყველა შესწავლილ საინვესტიციო პროექტში, მუდმივად დასაქმებული მიგრანტების რაოდენობა 3%-ზე ნაკლებს შეადგენდა. მათ, ძირითადად, მმართველობითი და საზედამხედველო თანამდებობები უკავიათ.
- დაბალკვალიფიციურ, არაკვალიფიციურ და სეზონურ სამუშაოებს, თითქმის ყველა შემთხვევაში, მასპინძელი ქვეყნების მოსახლეობა ასრულებს.
- ხშირია დამაბულობა ადგილობრივ და „ჩასულ“ ჯგუფებს შორის
- ხშირია გენდერული დისბალანსი; ამასთან, ქალები დასაქმებულნი იყვნენ ყველაზე ცუდ და არასტაბილურ სამუშაო ადგილებზე.

მენარდეთა საარსებო წყაროებისა და ბაზრებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება (1)

„ნარდობის სქემებმა“ (contract farming / outgrower schemes) - ზოგადად, მოწონება დაიმსახურა:

- პროდუქტის სანდო მყიდველისა და გასაღების ბაზრის არსებობა
- უკეთესი ფასები
- ტექნიკური და ტრენინგით დახმარება (განსაკუთრებით, მესამე მხარისგან სერტიფიკატების მოსაპოვებლად აუცილებელი ცოდნის მისაღებად),
- დაფინანსების წყაროებზე ხელმისაწვდომობის გასაუმჯობესება.
- „ნარდობის სქემისას“ ადგილობრივი ფერმერების ხელში რჩება მათი უმნიშვნელოვანესი აქტივი - მიწა

... მაგრამ ⇒

მენარდეთა საარსებო წყაროებისა და ბაზრებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება (1)

- ხშირად, ფასები სადავთა და არ არის სრულად ნათელი ფასწარმოქმნის მექანიზმები
- კონფლიქტის წყარო არაერთხელ ყოფილა ინვესტორი კომპანიის მიერ საფასურის გადაუხდელობა ან დაგვიანება
- პროდუქტის შეთანხმებული ფასისგან განსხვავებულ ფასად შექმენა
- მალფუჭებადი პროდუქტის დაგვიანებით ტრანსპორტირება შენახვისა და გადამუშავების ადგილებზე და სხვ.
- „ნარდობის სქემა“, ხშირად, ხელმისაწვდომია მხოლოდ, შედარებით დიდი, შეძლებული ფერმერებისათვის

სასურსათო უსაფრთხოება (1)

- ინვესტორები აღნიშნავენ, რომ ადგილობრივთა დასაქმებით და შესაბამისად, მათი შემოსავლების ზრდით, მათ წვლილი შეაქვთ სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში ადგილობრივ დონეზე.

მაგრამ

- პრაქტიკაში, როგორც აღმოჩნდა, ინვესტორების მიერ შექმნილი სამუშაო ადგილების საგულისხმო ნაწილი დღიური, სეზონური და არასტაბილურია;
- პროექტების განხორციელებამ შეცვალა ადგილობრივი თემების მიწაზე და მიწასთან დაკავშირებულ რესურსებზე ხელმისაწვდომობის სურათი, რამაც ძლიერი უარყოფითი ზეგავლენა იქონია ადგილობრივთა სასურსათო უსაფრთხოებაზე.

სასურსათო უსაფრთხოება (2)

- სასოფლო-სამეურნეო ინვესტიციას მაშინ შეაქვს პირდაპირ წვლილი ეროვნულ დონეზე სასურსათო უსაფრთხოებაში, როდესაც საინვესტიციო პროექტის შედეგად, იზრდება ადგილობრივი (შიდა) მოხმარებისთვის გამიზნული საკვები კულტურების მოცულობა.
- ინვესტორთა მხოლოდ 1/3 აწარმოებდა საკვებ კულტურებს უმთავრესად შიდა ბაზრისათვის; 2/3-ს კი, მიერ წარმოებული საკვები კულტურების ნახევარი მთლიანად მასპინძელი ქვეყნების ფარგლებს გარეთ გაჰქონდა.
- უცხოელ ინვესტორთა უმეტესობა სასურსათო და არასასურსათო კულტურებს უცხოელი მომხმარებლებისთვის აწარმოებს. ადგილობრივ ინვესტორთა 65 %-ი პროდუქტს შიდა ბაზრისათვის აწარმოებს

სოციალური განვითარების პროგრამები და ფინანსურად ინკლუზიური ბიზნეს-მოდელები

- ადგილობრივი მოსახლეობის დასახმარებლად, სულ უფრო მეტი ინვესტორი ახორციელებს სოციალურ ან სოფლის განვითარების პროგრამებს
- რამდენად მისასაღმებელია ინვესტორთა მიერ სოციალური პროგრამების განხორციელება?
- ასეთი პროგრამები შეთანხმებული უნდა იყოს ხელისუფლებასთან, რათა ისინი წინააღმდეგობაში არ მოვიდნენ სახელმწიფოს პოლიტიკასთან.
- იყო შემთხვევები, როდესაც პროგრამები არ შეესაბამებოდა ადგილობრივთა საჭიროებას

იხ. ცხრილი

4. მიწაზე უფლებები და მასზე ხელმისაწვდომობა

უფლებები და მიწაზე ხელმისაწვდომობა (1)

- ინვესტორის მიერ მიწის შეძენისას ადგილობრივი თემების წინაშე აღებული ვალდებულებები არ იქნა დაცული
- იძულებით განსახლების პროცესთან და პირობებთან დაკავშირებული უკმაყოფილება
- ინვესტორისთვის გამოყოფილი მიწა ნაწილობრივ მოიცავდა ადგილობრივი თემების ტყეს, საკრალურ ადგილებს ან სხვა სახის დაცულ ტერიტორიებს

უფლებები და მიწაზე ხელმისაწვდომობა (2)

- მოიალადების/მწყემსების სამოვრებზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა
- მიწის ტრადიციული გამოყენების სხვა ფორმების შეზღუდვა - მაგალითად, ველური მცენარეების შეგროვების, ნადირობის, თევზჭერისა და შემის შეგროვების შეზღუდვა
- გზებზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა: გარკვეული არეალების გადაკვეთის უფლების შეზღუდვა, რის გამოც ადგილობრივ მოსახლეობას უწევს ამ არეალების შემოვლა წყალზე, ბაზრებზე ან სოციალურ სერვისებზე მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად;

მიწასთან დაკავშირებული **დავების გადასაჭრელად სხვადასხვაგვარი მიდგომა** იქნა გამოყენებული, მათ შორის:

- მიწის მესაკუთრეების/მოსარგებლეების წინააღმდეგ ფორმალური **სამართლებრივი პროცედურების** წარმოება და სახელმწიფოს ჩარევით და მეშვეობით, **განსახლება**
- კომპენსაციასა და განსახლებაზე **ინდივიდუალური მოლაპარაკებების წარმოება**
- სადავო ტერიტორიის **სხვა ტერიტორიით ჩანაცვლების** თაობაზე მთავრობასთან მოლაპარაკებების წარმოება
- სადავო მიწის ნაკვეთების **გარშემო ტერიტორიების** ათვისება;
- **მიწის ათვისების დაწყების მცდელობა**, სადავო საკითხების არსებობის და მიუხედავად.

იძულებითი განსახლება და მისი (უარყოფითი) შედეგები

- სანაცვლო მიწაზე ნიადაგის ხარისხი
- ახალი მიწის სიმცირე და დანაწევრებულობა
- წყალსა და სოციალურ სერვისებზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა
- არასათანადო ფულადი კომპენსაცია
- ახალ პირობებში დასაქმებისა თუ საარსებო პირობებთან ადაპტირების პროგრამის არარსებობა
- გადასახლება შესაფერისი კონსულტაციის, მოლაპარაკებისა და კომპენსაციის გარეშე.
- მთავრობის მიერ ინვესტორის ჩართვამდე წინასწარი განსახლება - შემდგომში დავების გაწევა

5. გარემოზე ზეგავლენა

- როგორც წესი, ინტენსიურად მოჰყავთ ორი ან სამი კულტურა, ასევე, ფართოდ იყენებენ პესტიციდებს
- მიწის და წყლის ასეთი ინტენსიური გამოყენება, ამ რესურსების გამოფიტვას და ბიომრავალფეროვნების დეგრადაციას უწყობს ხელს
- ინვესტორთა ნაწილი ატარებს გარკვეულ შემარბილებელ ღონისძიებებს, მაგრამ არასამკარისს
- ზეგავლენა არაა შესწავლილი - არ ტარდება შემარბილებელი ღონისძიებები
- წყალზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა და დაბინძურება
- წყლის მოხმარებაზე მონიტორინგი უკიდურესად შეზღუდულია

სოფლის მეურნეობის სექტორში
გონივრული ინვესტირების პრინციპები

საერთაშორისო ორგანიზაციების მიდგომები

სტანდარტები / წესები რისკების თავიდან ასაცილებლად და შესარბილებად

1. FAO + IFAD + UNCTAD + WB - „სოფლის მეურნეობაში გონივრული ინვესტირების პრინციპები“ – 2010 წ. - მოიწონეს G20-ს ქვეყნებმა
2. FAO-ს მსოფლიო სასურსათო უსაფრთხოების კომიტეტი (CFS) - „სოფლის მეურნეობასა და სურსათის სისტემებში გონივრული ინვესტირების პრინციპები“ - მიღებულ იქნა 2014 წლის 15 ოქტომბერს
3. FAO + OECD - „სოფლის მეურნეობის სექტორში მიწოდების ჯაჭვის გონივრული მართვის სახელმძღვანელო“ - მზადების პროცესშია

ძირითადი მიდგომები (1)

- კანონით აღიარებული თუ ჩვეულებითი, პირველადი თუ მეორადი, ფორმალური თუ არაფორმალური, ჯგუფური თუ ინდივიდუალური - ნებისმიერი სახის მიწაზე საკუთრების თუ მიწის გამოყენების უფლება აუცილებლად უნდა იყოს დაცული.
- უნდა გავიცნობიეროთ, რომ დღეს, ფაქტიურად, აღარ არსებობს „ცარიელი“, „უსარგებლო“, „აუთვისებელი“ და „მოუთხოვნელი“ მიწა
- მიწასა და სხვა ბუნებრივ რესურსებზე საკუთრებისა და სარგებლობის უფლება განხილული უნდა იყოს ადამიანის უფლებების კონტექსტში

ძირითადი მიდგომები (2)

- ინვესტიციებთან დაკავშირებული პროცესები უნდა იყოს გამჭვირვალე, შესაძლებელი უნდა იყოს მათი მონიტორინგი და ყველა დაინტერესებული მხარისადმი ანგარიშვალდებულება
- მოსაზრება, რომ „ინვესტიცია“ ნიშნავს მიწების შესყიდვას და ბუნებრივ რესურსებზე უფლებების მოპოვებას, დავიწყებას უნდა მიეცეს. სანაცვლოდ, ყურადღება უნდა გამახვილდეს სასოფლო-სამეურნეო დარგში, ცოდნასა და ტექნოლოგიებში ინვესტირებაზე
- სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სისტემების ტრანსფორმაცია ნიშნავს ნაკლები მიწის, ნაკლები რესურსების გამოყენებას

ძირითადი მიდგომები (3)

- გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში ყველა დაინტერესებული მხარის მონაწილეობა, ამცირებს წინააღმდეგობისა და კონფლიქტების რისკებს. საინვესტიციო პროექტების მხარდაჭერა კი, შემდგომი ინვესტიციების მოზიდვის უფრო მეტ შესაძლებლობებს ნიშნავს.
- სრულფასოვანი მონაწილეობა შეუძლებელია ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის გარეშე
- აუცილებელია „ინტერვენციასა“ და „შედეგებს“ შორის უკუკავშირის, ანუ საჩივრების წარდგენისა და განხილვის მექანიზმების, არსებობა

ძირითადი მიდგომები (4)

- პრაქტიკა აჩვენებს, რომ საინვესტიციო პროექტების განხორციელებისას ძლიერი უარყოფითი შედეგები დგება მაშინ, როდესაც პროექტები არაადეკვატურადაა შეფასებული ან/და შეფასებისას არ იყო ჩართული ყველა დაინტერესებული მხარე
- ანგარიშვალდებულების ორი მთავარი ელემენტია: გაზომვა და გამჭვირვალობა.
- რაც არ იზომება, იმის მონიტორინგი, შეუძლებელია

